

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH :

**OŁTARZ BOCZNY P.W. MATKI BOSKIEJ
CZĘSTOCHOWSKIEJ**

Z CERKWI PRAWOSŁAWNEJ P.W. ŚW. MIKOŁAJA

w Zabłociu

powiat bialski

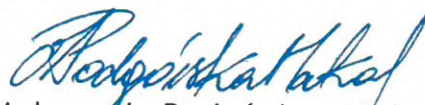
diecezja lubelsko – chełmska

10 0144. 20.1. 2023

20 GRU. 2023

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. *Arkadiusz Bojczuk*
Kierownik Delegatury w Białej Podlaskiej

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal

Konservator dzieł sztuki

Upr. konserwatorskie 20/K/97

Nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

LUBLIN

styczeń 2021

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

- OPIS

Ołtarza boczny w formie architektonicznej przyściennej z ikoną „Matka Boska Częstochowska”.

Wymiary ołtarza 362 x 194 cm.

Ikona w ołtarzu wym. 140 x 116 cm.

Technika ikony: olej na desce, złoczone tło

Rama ikony drewniana, złoczona.

Czas powstania początek XX w., ok. 1907 r.

Ołtarz boczny – architektoniczny przyścienny jednoosiowy. Dolna część w formie cokotu zwieńczonego gzymsem gierowanym. W płycinie cokotu zdobiona złotym, snycerskim detalem roślinno geometrycznym w postaci dwóch płycinek rozdzielonych rozetą w centrum. Nastawa flankowana z obu stron dekoracyjnymi kolumnami, zwieńczona gierowanym belkowaniem na szczycie którego, widnieje złoty detal w formie stylizowanej woluty z liścia akantu. Ołtarz wykonany z drewna polichromowanego w kolorze białym, z detalem złotym.

Całość ustawiona na drewnianym podeście dwustopniowym w kolorze niebieskim.

Ikona „Matka Boska Częstochowska” – w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego od góry łukiem. Kompozycja centralna, jednopostaciowa, statyczna. W centrum przedstawienia postać Matki Boskiej z Dzieciątkiem na ręku, „en face” ukazana do pasa. Prawa ręka spoczywa na sercu w lewej trzyma małego Jezusa. Matka Boska ubrana w ciemną szatę ze złotą lamówką i złotym haftem narzuconą na głowę. Jezus w pozycji siedzącej na ręce matki, ubrany w czerwoną tunikę z ozdobnym wykończeniem dekoltu i rękawów. Na głowach mają korony zakładane przez pary małych aniołków. Wokół głów złote nimby. Tło z bogatym ornamentem w technice reliefu, złoczone. Całość zamyka złoczone i emaliowane bordiura. Nad postaciami napisy cyrylicą, poniżej przedstawienia opis.

Ikona oprawiona w drewnianą, profilowaną i złotą ramę.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Obiekt znajduje się w świątyni czynnej, w której sporadycznie odbywają się nabożeństwa.

Świątynia jest murowana, w latach 70. XX wieku w cerkwi prowadzone były szeroko zakrojone prace remontowe. W 1989 w cerkwi odnowione zostało pokrycie dachowe, zaś cztery lata później odnowiono freski we wnętrzu świątyni.

Ołtarz wraz z ikoną wymagają przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich. Cała architektura polichromowana na biało - przemalowana. Widoczne ślady po drewnoładach. Złoczone snycerka projektowana była na czerwonym tle.

Złocenia w złym stanie, widoczne spękania i odpryski gruntu. Przetarcia złota praktycznie na całej powierzchni, aż do czerwonego pulmentu. Widoczne pęknięcia struktury w miejscach łączeniach desek struktury.

Dokładny stan zachowania polichromii można będzie określić po oczyszczeniu i zdjęciu przemalowań z powierzchni.

Podest i dolny pas bazy ołtarza przemalowany na niebiesko.

Warstwa malarska ikony mocno zabrudzona, werniks pożółkły, widoczne drobne ubytki w warstwie malarskiej i w gruncie. Przetarcia warstwy malarskiej. Złote tło ikony poprzecierane na całej powierzchni. Rama zabrudzona, widoczne ubytki w gruncie, odspojenia i spękania. Złoto poprzecierane.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OŁTARZ

Pierwszym etapem prac będzie wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej dokumentującej stan zachowania obiektu.

Następnie zostaną wykonane odkrywki na powierzchniach przemalowanych polichromii w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki. Wyniki badań zostaną przedstawione komisji konserwatorskiej w celu akceptacji oryginalnego koloru.

Powierzchnia ołtarza zostanie oczyszczona chemicznie i mechanicznie obiektu z wtórnych warstw farby. Oczyszczanie wykonane zostanie chemicznie preparatami do usuwania przemalowań olejnych jak Tirolak lub Remosol, oraz mechanicznie skalpelami, nożami szewskimi i cykliną.

Jednocześnie podklejone zostaną odspojone partie oryginalnej malatury i złocień. Podklejanie wykonane zostanie wodną dyspersją poliocetanu winylu (POW). Po odstąpieniu oryginalnej warstwy farby, powierzchnia zostanie doczyszczona z zabrudzeń. Wykonane zostaną niezbędne prace stolarskie polegające na wzmocnieniu struktury, uzupełnieniu brakujących lub uszkodzonych elementów snycerki drewnianej. Uzupełnienia wykonane zostaną z drewna tego samego gatunku co drewno użyte oryginalne.

Wykonana zostanie dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.

W miejscach osłabionych np. wskutek działania wilgoci, wykonane zostanie wzmocnienie strukturalne drewna 5 % roztworem żywicy Paraloid B 72 w toluenie. Drobne ubytki podłoża zostaną uzupełnione akrylową szpachlą do drewna w kolorze drewna oryginalnego. Uzupełnione zostaną grunty kredowo-klejowe. Powierzchnia gruntu zostanie opracowana na mokro i na sucho.

Na powierzchniach malowanych położona zostanie izolacja alkoholowym roztworem szelaku (politura) w celu zmniejszenia chłonności uzupełnień i wyrośnięcia powierzchni malatury.

Wykonane zostaną rekonstrukcje złocień złotem płatkowym 23³/₄K zgodnie z ich pierwotnym układem.

Wykonane będzie scalenie i retusz naśladowczy partii polichromii.

Przez cały czas trwania prac prowadzona będzie dokumentacja fotograficzna, rysunkowa i opisowa wykonywanych zabiegów konserwatorskich.

IKONA

Ikona zostanie oczyszczona delikatnie z kurzu. Odspajające się malarstwo zostanie zabezpieczone, poprzez podklejenie tłuszczącej się warstwy malarskiej i sypiących się gruntów.

Wykonana zostanie dezynfekcja i dezynsekcja deski podobrazia preparatami dedykowanymi (Lichenicida, Xyrein)

Warstwa malarska zostanie oczyszczona z pociemniałego i pożółkłego werniksu preparatem dobranym na podstawie prób skuteczności. Złocenia zostaną oczyszczone wstępnie gumką w proszku. Po wstępnym oczyszczeniu podjęta zostanie decyzja w sprawie dalszej ingerencji w złoczone partie tła.

Wykonane zostaną uzupełnienia ubytków warstwy gruntu na licu ikony do wysokości warstwy malarskiej. Powierzchnia kitów zostanie opracowana zgodnie z fakturą powierzchni oryginału. Wykonany zostanie retusz uszkodzonych partii złotego tła złotem płatkowym.

Całość pokryta zostanie werniksem retuszującym po czym wykonany zostanie retusz warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego w technice olejno – żywicznej. Po wypunktowaniu ikona zostanie zabezpieczona werniksem końcowym damarowym.

W trakcie trwania prac konserwatorskich prowadzona będzie dokumentacja wykonanych zabiegów.

Wszystkie zmiany programu prac konserwatorskich uzgodnione zostaną z przedstawicielami WUOZ.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

OŁTARZ

1. Wykonanie badań obiektu: stanu zachowania drewna.
2. Wykonanie odkrywek i badań kolorystyki pierwotnej.
3. Usunięcie przemalowań metodami chemicznymi przy użyciu preparatów Remosol, Tirolak, oraz mechanicznie.
4. Dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.
5. Podklejenie odspojonej warstwy malarskiej i partii złoczonych dyspersją wodną POW.
6. Wykonanie niezbędnych prac stolarsko – snycerskich: wzmocnień, uzupełnienie brakujących elementów snycerki drewnianej, rekonstrukcja detali brakujących.
7. Założenie kitów akrylowych na partiach drewna z malaturą.
8. Impregnacja – wzmocnienie strukturalne osłabionych partii drewna poprzez zaimpregnowanie 5% roztworem żywicy Paraloid B 72.
9. Oczyszczenie partii złoczonych przy użyciu gumki oraz środków powierzchniowo czynnych (Contrad 2000).
10. Usunięcie zdegradowanych i odspojonych gruntów.
11. Wykonanie uzupełnień gruntów kredowo-klejowych.
12. Opracowanie powierzchni gruntu na mokro i na sucho.
13. Położenie izolacji szelakowej na kitach w partiach polichromowanych.
14. Wykonanie złoczeń na elementach snycerskich złotem płatkowym (23 $\frac{3}{4}$ K) zgodnie z pierwotnym układem
15. Wykonanie retuszu naśladowczego, scalenie kolorystyczne warstwy malatury emalią akrylową do drewna o wykończeniu satynowym, dobarwianą relacnie do koloru oryginału.

IKONA

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania
2. Podklejenie łuszczącej się i odspojonej warstwy malarskiej i gruntu (dyspersja wodna POW).

3. Dezynfekcja i dezynsekcja deski podobrazia preparatami dedykowanymi (Lichenicida, Xyrein)
4. Oczyszczenie warstwy malarskiej z brudu i pozostalego werniksu preparatami dobranymi na podstawie wykonanych prob wzalosci warstwy malarskiej (Cntrad 2000)
5. Delikatne oczyszczenie zlotego tla ikony metoda gumowania - gumka w proszku.
6. Uzupelnienie ubytkow warstwy gruntu do wysokosci warstwy malarskiej - grunty kredowo-klejowe.
7. Opracowanie powierzchni kitow zgodnie z powierzchnia oryginalu.
8. Retusz zlocen tla ikony zlotaem platkowym.
9. Wykonanie podmalowki kolorystycznej na kitach.
10. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem posrednim.
11. Punktowanie warstwy malarskiej metoda retuszu nasladowczego technika olejno-zywiczna.
12. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem damarowym koncowym.
13. Wykonanie dokumentacji przebiegu prac.

mgr Małgorzata Podgórska-Makal

nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

upr. konserwatorskie. 20/K/97

20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7

tel. 501030663, 501030687

Lublin 25styczeń 2021

Fot.nr 1 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ottarz boczny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej, stan obecny. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal

Fot.nr 2 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ołtarz boczny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej, stan obecny – detal snycerski. Zdjęcie wykonana M. Podgórska-Makal

Fot.nr 3 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ołtarz boczny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej, stan obecny – detal złocony. Zdjęcie wykonana M. Podgórska-Makal

Fot. nr 4 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ikona „Matka Boska Częstochowska”, stan obecny. Zdjęcie wykonana M. Podgórska-Makal